

Meddelelser

angaaende islandske Landbosforhold, nærmest med Hensyn til Huusdyrholdet.

Foredrag, holdt i det Kgl. Landhuusholdningselskab d. 24de Februar 1864 af Dr. med. S. Krabbe.

Maar jeg i denne høitærede Forsamling vover at give en Meddelelse angaaende islandske Landbosforhold, da maa jeg gjøre Regning paa Overbærenhed, forsaavidt som mit Kjenndskab til Landbruget overhovedet ikke strækker sig vidt og det nærmest kun er i en enkelt Retning, nemlig med Hensyn til visse Sider af Huusdyrholdet, at jeg har havt særlig Anledning til at gjøre Sagttagelser under et 5 Maaneders Ophold paa Island i afvigte Aar.

Maalet for denne Reise, som jeg ved Justitsministeriets Understøttelse blev sat i Stand til at gjøre, var at undersøge Marsagerne til en Sygdom hos Menneskene, som forekommer der med en mærkværdig Hyppighed, især i Leveren, og hvorom det ved Eschrichts Undersøgelser var blevet godtgjort, at den beroer paa Udviklingen af Blæreorme, som have en Deel tilfælles med Kvæsen, der ved at udvikle sig i Faarets Hjerne forarsager Dreiesygen hos dette Dyr. Det var at vente, at denne Lidelse hos Menneskene maatte staae i Bærelsesforhold til lignende Snyltebyrs Forekomst hos de islandske Huusdyr, hvis Betydning i denne Henseende man hidtil kun lidet havde

paaagtet, og jeg havde saaledes al Anledning til navnlig at rette Opmærksomheden paa disse.

Som bekjendt er ved Siden af Fisseriet Faareavlens Is- lændernes Hovederhverv. For dem, der ikke boe umiddelbart ved Kysterne, er Faareavlens den væsentligste Indtægtskilde, og man fatter derfor let den store Betydning, som Skabslygens Odelæggelser i de senere Aar maatte have for Islænderne. Kjødet og Melken tjener dem til Næring hele Aaret igjennem, idet begge Dele fra Sommeren og Slagtetiden gjemmes til om Vinteren, Kjødet paa forskjellig Maade, røget eller svagt saltet, Melken som Smør og i Form af skyr, en Slags oplagt Mælk. Uld og Talg føres paa lange Tog af Heste til Handelsstederne, hvorfra de vende tilbage, belæssede med tør (ikke saltet) Fisk og alle andre Livsforbrødenheder; herved finder en Tuffhandel Sted, og Pengeomsætningen paa Handelsstederne er overmaade ringe. I Handelstiden, først paa Sommeren, herfter her et ellers uvant Liv, idet talrige „Kæster“ — saaledes benævnes disse Karavaner —, undertiden fra 30—40 Mile bortliggende Steder, i Løbet af nogle Uger strømme sammen dertil og Bønderne oplaae deres smaa Telte, som de altid føre med sig paa længere Reiser. Om Vinteren er Alt stille, og adskillige af Kjøbmændene, der om Sommeren ere paa Island, tilbringe Vinteren i Kjøbenhavn, hvor de gjøre Indkjøb af Varer, medens de lade Handelen paa Island bestyre af en Faktor. Til disse Reiser og Transporter ere Hestene af største Bigtighed; Alt maa bæres paa Hestens Ryg, ofte over utrolig stenede eller sumpede Strækninger; Vogne tjendes ikke og vilde heller ikke under Veivæsenets nuværende Tilstand være anvendelige til længere Transporter; Bekosteligheden ved Anlæg af Kjøreveie formedelst Jordbundens Bestaffenhed og de store Afstande mellem den sparsomme og spredte Befolkning gjør, at man nøies med Hestestier, ofte af en meget maadelig Bestaffenhed; de opstaae for en stor Deel efterhaanden ved selve Færsele, og kun paa de meest stenede Steder ere de værste Forhindringer ryddede af Veien. Varder

anthde deres Retning, da de om Vinteren blive ufjendelige ved Sneefald.

Græsset er paa Island det Vigtigste, som Jorden frembringer, men ogsaa som Føde for Huusdyrene uundværligt for Landboens Eksistens. Ropgræs, Bunte og Hvene udgjør Hovedmassen deraf. Agerbruget indskrænker sig ganske til Hø-høsten og bestaaer egentlig kun i at man høster, hvad Jorden af sig selv frembringer. Da jeg sidst i Mai Maaned kom til Island, var der endnu ikke Spor af Plantevæxt; men i den korte Sommer skyder Alt frem med en forbausende Hurtighed. Beboede Steder findes kun, hvor der er Græsvæxt, og i Afstand ere disse om Sommeren netop kjendelige som grønne Pletter, idet baade selve Jordhytterne ere bevoxede med Græs og dette paa den nærmest omliggende, med en Steen- eller Græstørvold omgivne Strækning, Tunet, fredes og beskyttes mod den Skade, Menneſter eller Dyr kunde anrette derpaa. Græsværten kan være hyppig paa disse Hjemmemarker, men den seer anderledes ud end paa vore frodige Græsmarker; Græsset er paa Island mere kort og tørt, men kraftigt og nærende. Tunene gjødes vel, men dette liber en Deel Indskrænkning ved en ødelæggende Skif, som man alt længe har beklaget og som fremkaldes ved Landets store Mangel paa Brændmateriale. Om Foraaret, naar Faarene fra de paa Tunene spredte Faarestalde drives tilfjelds, samler man nemlig den Gjødning, der om Vinteren har ophobet sig og er bleven sammentraadt paa Gulvet, for deraf at danne Tørv. Ved Strandkanten benyttes de tørrede Rygrade af Fisk som Brændsel, og hist og her i Landet findes Tørvejord; men paa mange Steder er Faaregjødningen det eneste Brændmateriale. En mere direkte Ødelæggelse af Jordbunden, dog ikke paa Tunene, seer derved, at man affræller den græsbegroede Overflade for af Græstørvene at opmure Huse, tække Tagene, opføre Hegn eller danne „Redinger“, de simplere Paffadler, ved hvilke Græstørvene tjene som Puder. Jordbunden har paa Island et meget mærkeligt Udseende, hvor den er græsbegroet; saavel

raa Tunene som i sumpede Mosestrækninger og paa tørre
 Bakker hæver den ene Tue sig ved Siden af den anden til
 en halv eller $\frac{3}{4}$ Alens Høide, og dette besværliggjør Høstøsten
 ikke lidet. Man har vel hist og her slettet Tunene, enten ved
 at pløie dem op eller ved at affrælle dem, jebne dem, og
 derefter igjen bedække dem med det affrællede Lag; men det
 kunde vistnok med Nytte skee i langt videre Udstrækning end
 Tilfældet er, Skjøndt Tuerne med Tiden igjen siges at skide frem.
 3 August bliver Græsset flaaet, og paa denne Tid drage
 Mange, som om Vinteren leve af Fiskeri, fra Sønderlandet
 til det mere græsrigge Nordland for som kaupamenn at søge
 Erhverv ved Høstarbeide. Græsset flaaes, eller rettere, det
 afrages med smalle Leer, og det er Tunene, som levere det
 meste Hø; men ogsaa paa de ikke fredede Steder noget længere
 fra Gaardene samles det sparsomme Græs og transporteres
 paa Heste for at anbringes i Høgaardene ved Faarestaldene.
 Ligesom man hos os taler om et „Læs“ Hø, bruges paa Is-
 land Benævnelser en „Hest“ Hø. Sidst i September seer
 Jorden igjen lige saa øde ud som i Mai, og man skulde
 undres over, at den dog kan have frembragt saa Meget, at
 Kreaturerne derved kunne holdes ilive Vinteren over. Men
 undertiden, efter daarlige Sommere, flaaer det heller ikke til,
 og mange Kreaturer vilde da omkomme, naar man ikke itide
 sørge for at indskrænke Antallet ved Slagtning. Paa Nord-
 landet, hvor Vinteren er langt strengere, er Omsorgen for
 Hønsdyrene som Følge deraf større, og man finder der ogsaa
 forholdsviis flere Faarestalde. Paa Sønderlandet maae Faarene
 mere sørge for sig selv, men usædvanlig strenge Vintere virke
 derfor ogsaa der mere ødelæggende. For Græsvæxtens For-
 bedring lod der sig vistnok udrette en Deel, blandt Andet og-
 saa ved Vands Afledning; men Følgerne af det ødelæggende
 Handelsmonopol, Landets gjennem Aarhundreder varende Ude-
 luffelse fra Samkvem med andre Nationer og Mangelen paa
 Kapitaler, vistnok ogsaa tildeels Indbyggernes stærke Bedholden
 ved nedarvede Skikke og Mangel paa Drift til at optage

Forbedringer lægger store Hindringer iveien for alle Fremskridt. Derimod synes det raae Klima og den korte, ofte kolde Sommer ikke at give Haab om at Forsøg med nogen Slags Korndyrkning kunde lønne sig. I Raalhaverne, hvoraf der gjerne findes en ved hver Gaard, og som behandles med Spaden, dyrkes foruden enkelte andre Grønsager ogsaa Kartofler, der dog neppe opnaae nogen særdeles Godhed. Især saae jeg talrige Kartoffelhaver paa de mod Øst og Syd vendende Bakkefraaninger ved Øsfjord Handelssted.

Skjøndt Danmark er et Land, der er rigt paa Heste og der i Gjennemsnit findes een Hest mod hver 5 Mennesker, er der paa Island meer end 3 Gange saa mange Heste i Forhold til Befolkningen. Antallet har i dette Aarhundrede været i jevn Stigen fra 26,000 til 41,000, medens Indbyggerantallet er steget fra 47,000 til 67,000, og den i de senere Aar tiltagne Udførsel af Heste har bidraget ikke lidet til at bringe dem i høiere Priis. Dog betales de bedre Rideheste paa selve Island i Reglen kun med 40—60 Rd. Deres Udseende vil være Dem bekendt, da saa mange ere førte hertil. Noget Stutterivæsen eller Valg af Tillægsdyr finder ikke Sted, i alt Fald kun undertiden med Hensyn til Hopper, og det er saaledes temmelig tilfældigt, om der fremkommer fortrinlige Dyr. Kun Ridehestene komme om Vinteren paa Stald, og Islænderne ere i saa Henseende meget ubarmhertige; mangfoldige maae selv søge deres Føde ude, ved Kysterne især Tang og Fiskehoveder, men de ere da ogsaa om Foraaret saa afmagrede, at de ikke kunne bruges, før Græsset i Juni Maaned er spiret frem og de ere komne noget til Kræfter. I strenge Vintere, saaledes mellem 1862—63, omkomme mange af Sult og Kulde, og jeg saae talrige Hestesteletter liggende spredte om paa Landet. Dyr læge Finbogasen skaffede mig uden Banstellighed over 100 Hovedstaller af Heste, som paa denne Maade vare gaaede tilgrunde i Reykiaviks Omegn. Ogsaa Hestens Kjød er af Vigtighed, dog mindre som Føde for Menneskene;

kun ved Drebakke paa Sønderlandet findes Hestefjødspisere; men som Madding ved Havkalefisteriet er det uundværligt.

Faarenes Antal er paa Island ligeledes forholdsvis bethdeligt, men ligesom Jordbunden der er ubsat for store Omvæltninger og Odelæggelser ved vulkanske Kræfter, saaledes have forskjellige Epizootier blandt Huusdyrene gjort disses Antal meget veylende. Faareantallet har i dette Aarhundrede veylet mellem 219,000 og 619,000; størst var det i 1849, men som Følge af Skabhygdommen var det i 1861 faldet til 326,000; i 1783 var der efter en Skabepizooti kun 42,000. I Sammenligning med Indbyggerantallet har der i dette Aarhundrede paa Island i Gjennemsnit været 647 Faar mod 100 Mennesker, medens der her i Landet efter den sidste Kreaturtælling kun fandtes 109 Faar mod 100 Mennesker; der er altsaa paa Island forholdsvis omtrent 6 Gange saa mange Faar som i Danmark. Smidstertid ere Angivelserne af Kreaturerens Antal paa Island ikke meget paalidelige, og ganske sikkert for smaa; Skatterne beregnes nemlig væsentlig efter Huusdyrholdet, og ved den stedfindende Selvangivelse opgives Antallet meget ofte for lavt, undertiden endog kun Halvdelen eller mindre af det virkelige. De islandste Faar ere noget mindre end de danske, — en slagtet 2 Aars Vede veier kun 40—48 Pd.; de ere korthalede og have som oftest 2 Horn. At de ofte skulde have 4—6 Horn, synes at være en almindelig Antagelse, men det er ingensunde Tilfældet og er allerede i 1808 paa det Bestemteste blevet modsagt af Magnus Stephensen i en Afhandling om de islandste Huusdyr i Veterinairsekskabets Skrifter. At det maaskee findes hyppigere der end i andre Lande, skal jeg ikke benægte, og maaskee har det i forrige Aarhundrede været almindeligere; nu findes det kun undtagelsesvis, og skjøndt jeg oftere spurgte derefter og saae mange Faar, fik jeg dog aldrig noget at see med flere end 2 Horn. Faarene klippes ikke paa Island, men Ulden rives af, naar den løsner sig af sig selv.

Swineholdet er for Intet at regne: der findes nu kun ganske enkelte paa Handelsstederne, medens de i forrige Tider have været holdte i Mængde. Derimod holdes ved Siden af Faarene nogle Geder, især paa Nordlandet, og over hele Landet en Deel Hornkvæg, men forholdsviis omtrent kun halv saa meget som hertillands. Tallet af Hornkvæg har i dette Aarhundrede været mellem 20,000 og 26,000, eller i Gjennemsnit været 38 Stykker mod 100 Mennesker, medens der i Danmark i 1861 fandtes 70. Hvad der gjælder om de islandfke Huusdyr overhovedet, at de ere smaa, er ogsaa Tilfældet med Hornkvæget; derhos finder man det meget almindelig fullet.

Hunden og Ratten ere Huusdyr, som man i Almindelighed værdiger mindre Omtale, men hvis Forhold jeg efter min Reises Tiemed fortrinsviis havde Grund til at undersøge. Af Ratter holdes gjerne een paa hver Gaard og de gjøre Nytte ved at tage Muus, som findes overalt i Landet, medens Ratter kun findes ved Reykiavik og omkring Estefjord paa Vsterlandet. De frembyde intet Mærkeligt. Der er paa Island en eiendommelig Hunderace, men ogsaa kun een; thi den ofte angivne Adskillelse mellem Fjær-hundar, dyr-hundar og dverg-hundar som forskjellige Racer holder i det Mindste nu ikke Stik. Racen er i det Hele vel udpræget, skjøndt ikke ganske ublandt, idet der navnlig til Handelsstederne indføres enkelte fremmede Hunde. Den islandfke Hund er af Middelsørrelse eller derunder, af et noget ræveagtigt Udseende: Hovedet er spidst, Ørene opstaaende, Pelsen laadden og den bukkede Hale opadkrummet. En meget almindelig Farvetegning er den, at Rygsiden er sort, Buggsiden og Lemmerne hvide, og den hvide Farve indtager tillige Halsens Underside og Spids og danner en Ring om Halsen. For en saadan Hund, hvoraf jeg har stoffet Landbohøiskolens Museum et Par udstoppede Exemplarer, have Islænderne en egen Vencævnelse, idet de kalde den stritóttur, d. v. s. med Halskrave. Man finder dem dog ogsaa meer eller mindre uregelmæssig tegnede eller heelt eensfarvede, hvide, gule,

brune og sorte. De ere ikke glubste mod Menneſter, ſom det ſkal være Tilfældet med de grønlandſte Hunde, ſnarere frygtſomme, hvorimod de gjerne have en medfødt Tilbøielighed til at jage efter Kreaturerne, hvilket netop er Betingeſen for deres Anvendelighed ſom Faarehunde. De bruges ikke til at bevogte Faarene; thi diſſe gaae hele Sommeren frit ude, kun Malkefaarene holdes nærmere ved Gaardene, da de daglig ſkulle hentes hjem for at malkeſ; de øvrige drives langt bort tilfjelds og hentes forſt hjem om Efteraaret. Men til ſaaledes at faae Faarene ſamlede og navnlig til at hente dem ned fra utilgængelige Steder ere Hundene fortrinlige. Ogsaa gjøre de Nytte ved at holde Heſtene ſamlede paa Reiſer og ved at holde Kreaturer borte fra Tunene. Derimod kjendes Rænkehunde ikke paa Iſland, da Eiendomsſikkerheden er ſaa ſtor, at de ikke behøves til at vogte Huſet. Hundene ere ganſke viſt uundværlige for Iſlænderne, men de gjøre ogsaa megen Skade, og det paa en Maade, ſom man forhen mindſt har anet. Allerede i ældre Skrifter, fra forrige og Begyndelſen af dette Aarhundrede, anføres det, at Dreieſhygen ikke er ſjelden hos Faarene, og at der i Lunger og Lever navnlig hos ældre Køer og Faar ofte findes Vandblærer, der benævnes ſullir, eller meer eller mindre faſte ſteenagtige Maſſer. Jeg havde ofte Leilighed til at overbevise mig om Rigtigheden heraf og ſaae jevnlig dreieſhyge Faar; paa flere Steder hørte jeg, at Folk i et Aar havde miſtet fra 12 til over 30 pCt. af deres Faar af Dreieſhyge; men ſædvanlig forekommer den kun mere enkeltviis. At diſſe Lidelſer foraarſages af Snyltebyr og at der kunde gjøres Noget for at forebygge dem, var meget lidet bekjendt; almindelig var den urigtige Mening, at det ſkulde være arveligt. Hos Iſlænderne ſelv findes lignende Blærer meget almindelig i Underlivets Organer, iſær i Leveren; de opnaae hos dem en langt betydeligere Størrelſe, frembringe ofte beſværlige Lidelſer og Fare for Livet. Det er iſær ſiden Dr. Schleisner for 16 Aar ſiden beſøgte Iſland, at denne Lidelſes hyppige Forekomſt er bleven almindelig bekjendt udenfor

Island, og det sidste Marti's Opdagelser med Hensyn til Blære-
bændelormenes Udvikling have kastet Lys over disse Lidelsers
Opriindelse. De omtalte Dannelser ere nemlig Blæreorme, og
af disse findes der hos de islandiske Drøvtyggere ligesom i
andre Lande, men ulige hyppigere, 3 Slags. Den ene er
Kvæsen, *Coenurus cerebralis*, som foraarsager Dreie-
shgen hos Faaret, ogsaa undertiden hos Dren; den bestaaer i
en vandfyldt Blære, der udvikler sig i Hjernen og er besat
med en Mængde Bændelormhoveder, gjerne gruppeviis; de
tage sig ud som Knopper, omtrent af et Knappenaalshoveds
Størrelse. Den anden, *Cysticercus tenuicollis*, er en
lignende Blæreorm, som almindeligst forekommer i Nettet hos
Faarene, men kun er forsynet med eet Hoved paa Blæren;
det er vistnok den mindst skadelige Art. Den tredie, *Echino-
coccus*, er den, der forekommer i Lever og Lunger hos Røer,
Faar, Sviin og ligeledes foraarsager den omtalte Lidelse hos
Menneskene. Blæren har hos den tykkere Bægge, og paa
dens Indside udvikler der sig, dog ikke altid, talrige, for det
blotte Øie netop synlige Bændelormhoveder. Den opnaaer
hos Huusdyrene ikke den Størrelse som hos Mennesket og har
megen Tilbøielighed til med Tiden at strumpe ind og forfalde;
men den forekommer ofte i saa stor Mængde, at den sikkert
ved sin Forekomst i Organer, der som Lungen og Leveren ere
vigtige for Ernæringen, maa indvirke skadeligt paa denne.
At Dreieshgen medfører Døden, er bekjendt nok, men naar
det dreieshge Dyr slagtes, er Kjødet ligesuldt spiseligt; da den
imidlertid som oftest gjør det nødvendigt at slagte Dyret paa
en Tid, hvor det er magrere og har mindre Værdi, foran-
lediger det dog Tab.

Man kjender nu de 3 Bændelorme, som svare til disse
Blæreorme; man veed, at de alle findes hos Hunden og ud-
vikle sig i dennes Tarmkanal, naar Hunden fortærer Ind-
voldene af slagtet Kvæg, som er besængt med Blæreorme, og
jo flere der findes, desto lettere blive de et Bytte for Hunden,
da de bortkastes som ubrugelige til Føde for Mennesker, og

forfultne Hunde gjerne indfinde sig, hvor der slagtes, for at mætte sig med Affaldet. Det er ligeledes ved Forsøg tilstrækkelig godtgjort, at Eggene af disse Hundebændelorme, naar de, som det let kan skee ved Græsningen, komme ind i Drøvtyggernes Tarmkanal, udvikle sig til smaa Væsner, der ere forsynede med 6 Kroge, tjenlige til at bore sig ind i Tarmvæggen, hvorfra de uden Tvivl med Blodstrømmen føres omkring til Legemets forskjellige Organer og der blive til Blæreorme, saafremt Stedet egner sig dertil, medens de i modsat Fald gaae tilgrunde. Saaledes maa man i det Mindste forklare sig, at hver Art af Blæreorme har sit Jundlingsopholdssted. For Menneskets Vedkommende har man været i Tvivl om dets Echinokocker vare af samme Art som Dyrenes, og det er især Blærens forskjellige Udseende og videre Udvikling under dens Væxt, der har fremkaldt denne Tvivl; men de Undersøgelser og Fodringsforsøg, jeg i denne Retning har foretaget paa Island, have bragt mig til den Overbeviisning, at de virkelig henhøre til samme Art og stamme fra en lille Bændelorm hos Hunden, *Taenia Echinococcus*, som først blev næriere kjendt ved v. Siebolds Forsøg i 1852. Rigtigheden af denne Paastand, som Professor Leuckart i Gießen for nylig med Bestemthed havde fremsat, idet han støttede sig paa andre Forhold ved deres Udvikling, er i afvigte Aar bleven yderligere bestræket ved et Fodringsforsøg, foretaget af Dr. Naunyn i Berlin.

Da man ikke sjelden hører Tvivl fremsættes om Rigtigheden af den nyere Tids Anskuelse om Blæreormenes Oprindelse, eller man i alt Fald ikke tillægger Rundstaben derom synderlig praktisk Værd, maatte det være af Vigtighed at constatere Hyppigheden af de tilsvarende 3 Bændelorme hos de islandste Hunde, hvorom endnu Intet var oplyst, og jeg fandt dertil rigelig Leilighed, idet det lykkedes mig at faae over 100 Hunde til at undersøge i forskjellige Egne af Landet. Befolkningen opfattede Sagen paa en meget fornuftig Maade, Mange overlode mig af Hensyn til Diemedet Hundene uden Betaling,

og jeg fik dem ellers gjerne for 1 eller høist 2 Mt. Stykket, et Beviis paa deres store Overflødighed. For at have et Maal til Sammenligning havde jeg paa den Kgl. Veterinair- og Landbohøiskole i Købet af nogle Aar undersøgt 500 Hunde, som rigtignot meest vare fra Kjøbenhavn og den nærmeste Omegn, hvor Forholdene ganske vist ere meget forskjellige fra de islandste. Da de 100 islandste Hunde alle vare over 1 Aar, tager jeg til Sammenligning kun 317 af de danske, som ligeledes vare over eet Aar, efter som de paagjældende Bændelormes Hyppighed tiltager med Hundens Alder. Resultatet heraf var, at jeg fandt

Taenia Coenurus hos	1 af 100 d.,	hos 18 af 100 isl. Hunde		
— marginata	- 20	— —	75	— —
— Echinococcus	0,6	— —	28	— —

Af disse Bændelorme svarer *Taenia Coenurus* til *Coenurus cerebralis*, *T. marginata* til *Cysticercus tenuicollis*, og *T. Echinococcus* til *Echinococcus*. Medens i Kjøbenhavn kun 21 pCt., eller omtrent 1 af 5 Hunde har en eller anden af disse Blærebændelorme, findes de paa Island hos 81 pCt. eller hos de 4 af 5 Hunde. Da der desuden hos de islandste Hunde endnu findes 5 andre Slags Bændelorme, er det meget sjældent der at træffe en Hund, som ikke har Bændelorme. Ved Kjøbenhavn ere de omtalte 3 Arter noget hyppigere udenfor end indenfor Voldene, uden Tvivl fordi Slagterierne ere paa Broerne, og det er sandsynligt, at de overhovedet paa Landet forekomme hyppigere, skjøndt vist neppe nær saa almindeligt som paa Island. Islænderne havde ingen Anelse om, at næsten hver af deres Hunde havde Masser af Bændelorme, og endnu mindre, at de derved afstedkomme megen Skade. Naar jeg undersøgte Hundene, hvorved der gjerne var adskillige Tilskuere, gave de ogsaa lydelig deres Forbauselse derover tilkjende.

Disse Forhold indeholde en stærk Opfordring til navnlig paa Island at have et mere vaagent Øie med Hundene og Hundeholdet i det Hele taget end hidtil, og det Punkt, paa

hvilket man med meest Virkning kan forhindre Udviklingen af disse Snyltebår er ved deres Overførelse fra Drøvthggerne til Hunden. Naar man altid sørge for at tilintetgjøre Blæreormene, vilde saavel disse som de tilsvarende Vændelorme efterhaanden uddøe. Dette kan naturligviis ikke opnaaes, men man kan dog ved saa vidt mulig at gennemføre det opnaae kjendelige Resultater. Herpaa har en anseet Landmand i Nærheden af Magdeburg, Hr. v. Nathusius paa Hundisburg, leveret et praktisk Beviis, idet han ved at holde sine Hunde frie for Vændelorme og navnlig ved at tilintetgjøre de dreiesyge Faars Hoveder har bragt Dreiesygen blandt sine Faar fra 20 pCt. og derover ned til 1 eller 2 pCt.

Blæreormsygdommen hos Menneskene kræver vistnok det væsentligste Hensyn fremfor de tilsvarende Lidelser hos Huusdyrene; men jeg troer, at de Forholdsregler, som kunde rettes imod denne, tillige vilde have en ikke ringe Betydning for Huusdyravlen paa Island. Meest Nytte maatte man sikkert kunne vente sig af Befolkningens egen Virksomhed, naar den blev oplyst om Sagens Sammenhæng, men der turde ogsaa være Anledning til fra det Offentliges Side at holde Hundenes Antal saa lavt som mulig, da derved Faren vilde formindstes. Det bliver da et Spørgsmaal af Interesse, hvor mange Hunde der findes paa Island og hvor mange der findes i andre Lande; men til at besvare dette foreligger der kun sparsomt Materiale, da man hidtil ikke har anseet Sagen for at have tilstrækkelig statsøkonomisk Interesse til at tage Hundene med ved Kreaturtællingerne. Hundenes Antal paa Island er meget vejlende: i 1855—56 var der en dræbende Epizooti, som formindstede Antallet i den Grad, at de navnlig paa Nordlandet vare vanskelige at opdrive, og man bortbyttede en Ko eller et Par Faar for en Hund. Nu er der igjen Overflødighed af dem, og der synes forhen undertiden at have været endnu langt flere. Ved hyppige Forespørgsler fandt jeg, at der som oftest var 2—5 Hunde paa hver Gaard, men ganske vist findes der undertiden flere; saa-

ledes fortalte en Præst mig, at der paa hans Gaard fandtes mindst 12 Hunde, som efterhaanden vare komne med Folk, der gif til Kirke, og vare blevne der tilbage. Efter Islænderes Sigende er det ikke ualmindeligt, at Roligheden under Guds-tjenesten forstyrres af Hunde, der løbe om og flaaes paa Kirkegaarden. Jeg er overbevist om, at der for Tiden paa Island findes een Hund mod 3—5 Mennesker, et Antal, som neppe naaes i noget andet europæisk Land. Det er kun fra Byer, at man nogenlunde kjenner Antallet, men der er det selvfølgelig mindre end paa Landet, da de kun undtagelsesviis ere til Nytte og Fleertallet maa ansees for Lurusdyr, hvis Antal desuden ved en Afgift holdes lavere end det ellers vilde være. Kjøbenhavn har ved Siden af Konstantinopel været bekjendt for Hundenes store Antal. I Konstantinopel, med 6—700,000 Indbyggere, ansloges efter en Angivelse fra 1811 Hundenes Antal til over 20,000, saa at sige alle herreløse, hvorved deres Mængde maatte blive end mere paafaldende; det udgjør een Hund mod 20—25 Mennesker. I Kjøbenhavn fandtes, før Hundeskattens Forhøielse i 1857, 4—5000 Hunde eller omtrent een mod 30—35 Mennesker; nu er Antallet neppe halv saa stort, som 1 mod 70—75 Mennesker. I Berlin skal der for Tiden findes 12,000 Hunde, af hvilke der betales Skat, foruden Køntehunde og andre, som ere fritagne derfor, — vel omtrent een mod 40 Mennesker. Paa Landet her i Danmark vil der vel neppe findes meer end een mod 10—20 Mennesker.

Man har søgt paa forskjellig Maade at indskrænke Hundenes Antal, nærmest af Hensyn til de Ulemper, de overhovedet medføre, men især paa Grund af den Skade, de kunne gjøre ved at bide, især naar der hersker Hundegalskab. I Konstantinopel har man, i alt Fald tidligere, fulgt den Fremgangsmaade, at lade dem æde hverandre op, naar deres Antal blev alt for utaaleligt, idet man indfangede en Deel og satte dem over paa en øde Ø. Sædvanlig har man i Byer lagt en Afgift paa Hundeholdet, hvilket ogsaa synes at være det

henfigtsmæssigste Middel til deres Formindskelse. Et Beviis paa Virksomheden deraf afgiver den hurtige Aftagen af Hundenes Antal i Kjøbenhavn, da Afgiften forhøiedes fra 2 til 5 Rd. At en Hundestat ogsaa udbredes paa Landet, er mig kun bekjendt fra England, hvor der betales 8 Shilling af hver Luxushund, og hvor der ogsaa paa Landet skal findes langt færre Hunde end hos os. Paa Færøerne er man gaaet frem paa en anden Maade; ogsaa der ere Hundene ligesom paa Island nødvendige for Faarenes Skuld, men for at forebygge den Skade, de kunne gjøre ved at bide Faarene, er det ved en Forordning fra 1698 bestemt, at der ikke maa holdes flere Hunde end Sjøfældmanden og „de bedste Mænd i Vøigdelagene“ anseer for nødvendige, og da dette strengt overholdes, er Hundeaantallet der ogsaa kun ringe.

Paa Island er Hundeholdet ikke underkastet nogen Indskrænkning, og kun paa eet Sted, nemlig paa Døerne i Flatsbugten, hvor der kun holdes faa Hunde, har jeg hørt, at der gjøres Noget for at afværge den Skade de kunne anrette, nemlig ved at forstyrre Edderfuglene i Rugetiden, idet man da sætter Hundene over til det større Land. At der paa Island findes langt flere Hunde end der paa nogen Maade er nødvendigt, anseer jeg for utvivlsomt, og af Hensyn til de der hos Mennesket og Huusdyrene saa udbredte Blæreormlidelser har jeg i min Indberetning til Justitsministeriet tilladt mig at anbefale, at Hundenes Antal paa den ene eller den anden Maade søges indskrænket.
